

A szponzorálás, mint lehetőség – szempontok mindkét oldalról

A múlt év végén lezajlott Első Országos Szponzorációs Konferencián¹ a résztvevők egyaránt hallhattak a szponzorálás vállalati kommunikációban elfoglalt helyéről, lehetőségeiről, a tevékenység módszertani részleteiről, trendjeiről vagy a sikeresen szponzoráló vállalatok esettanulmányairól. Noha a konferencián csak egyszer, egy mellékmondatban hangzott el a könyvtár kifejezés, a kiegészítő bevételekért folytatott küzdelem előtt a könyvtári és információs központok számára is hasznos áttekinteni az ott elhangzottakat és a belőlük levont következtetéseket². A cikk két nézőpontból vizsgálódik: első felében a szponzorok szemszögéből, második részében pedig a könyvtár lehetőségei felől.

Definíció és válfajok

Az üzleti kommunikáció fejlődésében határozottan kimutatható trend, hogy egyre nagyobb hangsúly kerül a szolgáltató vagy termelő szervezet és célcsoportjai közötti bizalmi kapcsolat megteremtésére, azaz a pr-re. Egyre kisebb hatású ugyanis a reklám, mert növekszik a befogadók immunitása a közvetlen eladási szándékkal kapcsolatban. A marketing, reklám és pr szerves eleme a szponzorálás, amely *egy esemény, rendezvény vagy intézmény, szervezet egyszeri vagy hosszú távú, folyamatos anyagi vagy ritkán természetbeni támogatása konkrétan meghatározott, előre kikötött, a szponzor piaci pozícióit javító vagy erősítő, illetve értékesítését támogató ellenszolgáltatások fejében* – határozta meg a fogalmat Nagy Bálint, a MATÁV kommunikációs igazgatója. Ennek egy válfaja a *társadalmi célú szponzorálás*, amely nagyobb méretű, jelentősebb gazdasági erejű szervezeteknek a tágabb (ritkábban a szűkebb) közösség közérdekű céljait, törekvéseit szolgáló, elsősorban anyagi, esetenként más tevékenységben testet öltő támogatása. Célja a támogató fontosságának, elismertségének, szerepének növelése. Ezzel szemben a *mecenatúra* (patronage) egy konkrét magánszemély, intézmény műalkotás, esetleg esemény rendszerint anyagi, ritkábban természetbeni támogatása konkrét cél konkrét megvalósítása érdekében, kommunikációs természetű ellenszolgáltatás fejében, melyre példa lehet a Pannon GSM támogatása a Nemzeti Galériának vagy a Danubius Szimfonikus Zenekarnak.

Az utóbbi két év árvizeivel kapcsolatban láthattunk több példát az *adományozásra* (donation, charity, philanthropy), amely tartósan vagy váratlanul hátrányos helyzetbe került kisebb csoportok, közösségek, esetleg magánszemélyek önzetlen, ellentétel nélküli megsegítése pénzzel vagy más – általában az adakozó által gyártott – termékkel. A Béres Rt-nek az árvízkárosultakat megsegítő kampánya ugyan-

akkor ún. *nemes ügghöz kötött marketing* (cause related marketing) volt. Ennek meghatározása: egy cég eladásösztönző akciójának összekötése egy nemes ügy, illetve nonprofit szervezet támogatásával oly módon, hogy a termék értékesítéséből befolyt összeg egy részét előre meghatározott célra fordítja, szervezetnek juttatja stb. Az adományozással szemben inkább promóciós eszköz, mintsem jótékonykodás.

A szponzor céljai, motivációi

A példákból is kitűnik, hogy a szponzor (adományozó vagy donor) fontos szempontja, hogy nem szokványos kereskedelmi szituációban kommunikál, áthidalhatja az esetleges reklámkorlátozásokat vagy tilalmakat, gazdaságosan hosszú távú kapcsolatos építhet. Céljai lehetnek:

- termékmenedzsment,
- a termék pozicionálása,
- az értékesítés növelése,
- a cég- és termékimázs építése,
- referencialehetőség,
- nagy számú célcsoport elérése, a lehető legnagyobb médiamegjelenés,
- a szponzorált rendezvényeken partneri kapcsolat kialakítása.

Tehát nem a szponzorálás tárgyának – adott esetben a könyvtárnak – megsegítése lebeg szeme előtt, hanem a nagyobb üzleti haszon reménye. Érdemes tehát átgondolni, hogy a támogatott a támogatás fejében hogyan lehet hasznára a szponzornak. Ők olyan partnert keresnek, aki önmaga is közismert adott célcsoportokban; aki egyébként is sikeres, kitartó pr-munkát végez; s jó a sajtója. Nem véletlen, hogy a szponzorpénzekért folyó versenyben a látványos, sok tévénézőt vonzó sportok jelentős előnnyel indulnak.

A fentebb felsorolt üzleti kommunikációs műfajok abban is különböznek egymástól, hogy maga a tevékenység mennyi hozzáadott kommunikációt kíván. A szponzorálás 100 forintja mellé ugyanis még legalább 100 forintot érdemes költeni annak bemutatására. Az adományozás ennél kevesebb, a mecenatúra pedig jóval több kommunikálást kíván – említette a szintén matávos Szabó Gyula.

A sikeres szponzorálás három feltétele a *kultúra*, azaz elkötelezettség társadalmi problémák megoldása iránt, a *gazdasági, pénzügyi lehetőség*, illetve a szakmai igényesség; a *tudatos stratégia* – választa Bíró Péter, a Siemens Rt. stratégiai és kommunikációs igazgatója. A hazai cégek leginkább eseményt vagy nonprofit szervezetet, intézményt támogatnak. Vezet a sport³, a kulturális és az oktatási terület lassan növekszik, a tudományos terület ugyanakkor keveset kap. A nyugati gyakorlatban megjelentek a kisebb vállalkozásoknak is lehetőséget kínáló csomagok, például a helyi focicsapat támogatása 100 dollárral, amiért a szponzor a lelátó kiemelt helyén élvezheti a mérkőzést, majd a csapat tagjaival vacsorázhat.

A szponzor motivációi akkor nagyobbak, ha a kérelmező visszatükrözi, mintegy erősbíti a szponzor sokszor racionálisan nehezen megfogható értékeit. A hirdetések ugyanis sokszor csak racionális éntünket szólítják meg – mondta Liptai Gabriella, az Ericsson Magyarország kommunikációs igazgatója –, míg a szpon-

zoráció inkább a szívünket érinti. A célközönségen belül pozicionálva az érzelmi vásárlási szokásokhoz is tudunk kapcsolódni. A szponzorálás tárgyának kiválasztásában a cég szempontjai:

- költséghatékonyság,
- épülhet-e rá egyéb kommunikáció,
- márkatudatosság,
- márkakép,
- domináns jelentét lehetősége,
- technológiánk bemutatthatósága,
- időtartam,
- márkaffinitás,
- márkahűség és egyedülálló élmény lehetősége.

A résztvevők egyetértettek abban, hogy a pályázó sikerességét nagyban növeli, ha az érdekelt gondosan választja meg a szponzort, idejekorán feltérképezve annak üzleti-kommunikációs céljait, majd személyes kapcsolatokat épít ki a döntéshozókkal, és vonzó, a szponzor célcsoportjait megragadó – akár szokatlan – ajánlatot tesz az asztalra. A szponzorálásban tudatosabb cégek elkészítik és honlapjukon közzé is teszik szponzorálási politikájukat, mely részletezi elképzeléseiket, preferenciájukat.

A kis célcsoport is jó célcsoport

A Nicholson International az Economist Intelligence Unit regionális központjának öt konferenciáját szponzorálja rugalmas feltételekkel, ugyanis az azokon jelen lévő szakemberek stratégiaileg kiemelkedően fontosak a személyügyi tanácsadónak. A szponzorálás által a Nicholson együtt jelenik meg a nála jóval ismertebb Economisttal (co-branding), szakmailag is együttműködik munkatársaival, közösen kezelik sajtókapcsolataikat, és a rendezvényeken eléri a számára nagyon fontos regionális és országos döntéshozókat.

Ellentmondásos viszony a sajtóval

Továbbra is neuralgikus pont a sajtó és a szponzorálásról szóló hírek kapcsolata. Skriba Judit (Népszabadság, marketing-igazgató) véleménye szerint az olvasókat nem érdeklik az ilyen események, ezért a napilap a szponzorálás tényét csak fizetett hirdetések keretében közli. Több nagy szponzor is felhívta a figyelmet arra, hogy a sajtó még névszponzorálás esetén is „levágja” a szponzor nevét: Siemens–MAV Tokaj Express helyett Tokaj Express vagy Pepsi Sziget helyett igen gyakran csak Sziget jelenik meg. Ez nagyban csökkenti a szponzorok kedvét, ami közvetett módon a szponzoráltak esélyeit is megcsappantja. Mindazonáltal hasznos, ha a reménybeli szponzorált nem vázol kérvényében felelőtlen médiaközlési ígéreteket, azaz hogy itt meg itt, ennyi meg ennyi hír fog megjelenni a sajtóban az eseményről. Mindkét fél egyetértett azonban abban, hogy a médiatörvény szponzorálást szabályozó kitételei nem egyértelműek, és ez félreértésekre adhat okot.

A szponzorálás hazai fejlettsége

A hazai vállalkozások a szponzorálási kultúra kialakulási folyamatának elején járnak, a szponzorálás és a vele rokonságban álló tevékenységek most vannak terjedőben Magyarországon. Lengyel Emőke, a TNS Modus ügyvezetője kifejtette: a hazai nagyvállalatok egyelőre inkább jótékonykodnak, mint stratégiai, üzleti alapon szponzorálnak. A hagyományos kapcsolatokat használják ki, illetve a szponzorálásról 65%-ban még a cég igazgatója dönt. Ezek az adatok is a szponzorálás tevékenységének viszonylagos fejletlenségére utalnak. Gergely Ferenc, az INRA Hungary Kft. ügyvezetője előadásában kimutatta, hogy viszonylagos fejletlensége ellenére a szponzorálás az érdeklődés köre és aránya alapján mind a sportban, mind a társadalmi–kulturális életben jelentős és jól körülhatárolható célcsoportok elérhetőségét kínálja. A szponzor ezen szegmensek figyelmének megragadására törekszik. Aki tehát – például könyvtár létre – szponzort szeretne fogni, mindenképpen elemeznie kell saját célcsoportját, és azzal a potenciális adományozóval felvenni a kapcsolatot, akiben az adott célcsoport szintén érdeklődést vált ki.

Az adománykérés szakaszai

A konferencia előadásainak szemlézése után tekintsük át az adománykérés szakaszait⁴:

1. *A lehetséges adományozó felkutatása.* Figyeljünk arra, hogy a szponzor lehetőség szerint nem csupán magát a szponzoráltat támogatja, hanem annak küldetését, üzenetét is; például a dohánygyárak – a cigarettafüstre asszociálva – szívesen támogatják a balettet vagy a sportrepülést, azok légies, könnyed volta miatt. Egy suffolki közkönyvtár egy napilappal kötött szerződést; mindkét szervezet az olvastatásban érdekelt⁵.
2. *A lehetséges adományozó megismerése.* A vállalkozások szponzorálási politikáját érdemes még kopogtatás előtt tanulmányozni. De általában is hasznos előzetesen felkészülni az adott cégből, döntéshozókból (pl. sajtókutató, a döntéshozók személyes érdeklődése). A reménybeli szponzorok szeretik, ha a kérvényezők ismerik az ő kultúrájukat, és ha a kérestről látszik: rájuk van szabva⁶.
3. *A közeledés megtervezése.* A kérestről ne a saját érdekeinket, hanem olvasóink jellegzetességét és hasznát emeljük ki. Azt kell kidomboríttanunk, hogy a lehetséges szponzornak miért bennünket érdemes támogatnia⁷, azaz üzenete kikhez ér el általunk. Honlapunkat is úgy készítsük fel, hogy ösztönözze a lehetséges támogatót⁸.
4. *A lehetséges adományozó bevonása a kampányba.* Hogy érvelésünk visszhangra találjon, keressünk ügyünk mellé befolyásos szószólókat⁹. Amennyiben sikerül befolyásos véleményvezérek ajánlásait megszereznünk, nagyobb lesz az esélyünk.
5. *Felkérés az adományozásra.* A meggyőzés érdekében használjunk pontos adatokat, megadva, hogy cserében mit és miért kérünk¹⁰. „Az a szponzorkérelem számíthat sikerre, amely pontosan el tudja mondani, hogy mit tud adni a támogatás fejében a cégnek, hogyan éri el a célcsoportot, hogyan kelti fel a média érdeklő-

dését, milyen megjelenéseket biztosít. Az a legbiztosabb, ha mindez számszerűsíthető, hiszen a vállalat elsősorban számokban gondolkodik”¹¹.

6. *Végző megállapodás a támogatóval.* A szerződés tartalma: a szponzori szint meghatározása (adott esetben fő-, kiemelt, névadó és co-szponzor); a juttatás feltételei, módja, természete és ütemezése (pl. a támogatás bizonyos százalékának eredményhez kötése – részfizetés részteljesítés esetén); a felek kötelezései (határidőkkel); pénzügyi feltételek és szankciók; a médianyilvánosság megszervezése.
7. *Az adomány megköszönése.* Hasznos, ha a szponzorált a kapott támogatás kb. 20%-át a szponzor céljaira forgatja vissza. A bizalmi kapcsolatot az is segíti, ha a szponzoráltak valóban betartják ígéreteiket¹². Az adományozás tényét tegyük közzé honlapunkon is, amellett, hogy a hagyományos médiában is igyekszünk a legtöbb említést elérni.

Az adománykérő csomagja

Mivel a szponzor saját üzenetét szeretné minél hatékonyabban és minél nagyobb, illetve célzottabb célközönségéhez eljuttatni, a kapcsolat sikere nagyban múlik az adománykérő kreativitásán, ötletén, adott esetben a szokatlanságon. Ha gyermekirodalmi kampányunk keretében a „Harisnyás Pippi” ténylegesen hőlégballonon emelkedik fel könyvtárunk elől, jóval nagyobb az esélyünk a szponzor figyelmét megnyerni, mint egy hagyományos felolvasó-délutánnal.

A McDonald’s évente karácsony előtt megrendezett akciója¹³ ötletet adhat a könyvtárak számára: az éttermekben híres emberek – polgármesterek, humoristák, színészek vagy éppen politikusok – szolgálják ki a vendégeket. Az alkalom minden esetben esemény a sajtó számára is, kérés nélkül is jönnek. A forgalom megugrik, s ezalatt az étteremben még pénzt is gyűjtenek a McDonald’s Gyermeksegély Alapítvány számára. A könyvtár számára további lehetőség: egy a pultnál kölcsönző politikus, polgármester, közgyűlési elnök – ha rövid időre is – belehelyezkedik a könyvtárosok nézőpontjába, helyzetébe, miközben saját szociális, közéleti szerepét demonstrálhatja. (A politikust tájékoztatópulthoz azért inkább ne küldjük.)

Amit a könyvtár és információs központ felkínálhat:

- Pr-eszközök (sajtónyilatkozatok, megemlítés kiadványokban, a szponzor nevének feltüntetése, szereplési lehetőség). (De vigyázzunk: a sajtó nagyon gyakran ellenáll a szponzorok neve térítésmentes közzétételének.)
- Reklámeszközök (a szponzor logójának, reklámjának elhelyezése a könyvtári térben, mint adományozó megjelenítése a dokumentumon, szerepeltetése honlapon vagy képernyőkímélőn stb.).
- A szponzor termékeinek kihelyezése.
- Névszponzorálás (pl. Dunaholding Kupa, Siemens-terem).
- Helyiség biztosítása a szponzor rendezvénye számára.
- Egyéb ötletek. (Minél érdekesebb, szokatlanabb ötlettel állunk elő, annál nagyobb az esélyünk a szponzor figyelmének felkeltésére.)

A támogatás elnyerése után is fontos, hogy a könyvtár, az információs szolgálat megőrizze függetlenségét és méltóságát – s ezáltal szakmai hitelességét.¹⁴

JEGYZETEK

- 1 Első Országos Szponzorációs Konferencia, 2001. október 17–18. Budapest (szervező: Figyelő)
- 2 A cikk részben támaszkodik a Könyvtárosok kézikönyve 2002 tavaszán megjelenő VI. kötetének Könyvtárgazdaságtan fejezetében megjelenő egyes bekezdéseire.
- 3 Ld. pl. Szponzorálás az építőiparban : sport az élen / Mikulás G. In: Szponzorlap, 1999.
- 4 Támogatás-szerzés : célok, projektek, akciók / Barakonyi K. In: Magyar Felsőoktatás (1997) 7. 21–24. p.
- 5 Selling your message without selling out / V. Macdonald. In: Public Library Journal 15 (2000) 3. 79–82. p.
- 6 Hírnév és lelkiismeret : vállalati adakozás / Vrannai K. In: Figyelő 45 (2001. február 8.) 6. 49–53. p.
- 7 Take money for granted: grant proposals that work / R. R. Heezen. In: Library Journal 116 (1991) 18. 62–63. p. Referátum: Hogyan nyerhetünk el biztonságosabban pályázati pénzeket; néhány tanács a kérvények elkészítéséhez. In: Könyvtári Figyelő 38 (1992) 2. 574–575. p.
- 8 Cybergifts. / A. Corson-Finnerty In: Library Trends 48 (2000) 3 p. 619–633. Referálva: Kiber-ajándékok: hogyan szerezzünk támogatást könyvtárunknak az interneten? In: Könyvtári Figyelő 11 (2001) 1. 187–188. p.
- 9 Hosszúra nyúlt útibeszámoló a könyvtárvezetési ismeretek (b)irodalmából / Sándori Zs. – Budapest : OSZK, 1998.
- 10 Using statistics to increase public library budgets / M. L. Smith. In: The Bottom Line: Managing Library Finances 9 (1996) 3. 4–13. p.
- 11 A pénz nem beszél : körkép a szponzorálás hazai helyzetéről / Rácz Zs. In: Kreatív 9 (2000) 5. 44–45. p.
- 12 I. m.: Rácz Zs.
- 13 McHappy Day : a McDonald's jótékonyági napja / Ph. Reed, Szabó Á. Elhangzott az Első Országos Szponzorációs Konferencián, 2001. október 17–18.
- 14 Szponzor a könyvtárban? / Voit P. Előadás az MKE 29. Vándorgyűlésén. Kecskemét, 1997. augusztus 8.

Mikulás Gábor

Információs társadalom és könyvtár

Őskor, középkor

Negyven éve, 1962 őszén friss érettségimmal lettem könyvtári raktáros a nemzeti könyvtár hírlaptárában. A húszas évek végén készült vasraktár csigalépcsőin rohantunk fel-le a szükséges kötetekkel. A tudós könyvtárosok írógépen dolgoztak. A hetvenes évek közepén a moszkvai nemzetközi információs központban dolgoztam: írásainkat (levelet, szabványtervezet más egyebet) kézzel vetettük papírra, majd két főnöki aláírás után kerülhetett az intézet központi leíró irodájába. Közben gondolataink, terveink vagy inkább vágyaink a számítógépes nemzetközi

információs rendszerek létrehozását célozták. A nemzeti könyvtárba tértem haza 1978-ban, ahol akkor már az első adatrögzítővel készítették elő a kurrens nemzeti bibliográfia kiadását (az érdemi feldolgozás külső, professzionális intézet „nagy-gépén” valósulhatott meg). 1985-ben vettünk a családban először számítógépet, a nevezetes Commodore 64-et. Ma a magyar értelmiségnek legalább a fele rendszeres géphasználó, sőt „hálótárs”. Nekem külön szerencsémre gyors, széles sávú (ADSL) itthoni hozzáférésem van, minthogy nagyfiunknak kisvállalkozóként lakásunk egyben munkahelye is.

Újkor

A. Kent, korunk egyik legnevesebb könyvtártudósa húsz éve megjósolta, hogy a papíralapú tudományos kommunikáció 2000 táján megszűnik. Az információs társadalmat talán először leíró amerikai szociológus, D. Bell egészen frissen megjelent írása szerint „az Alexandriai Könyvtár képe, ahol a világ összes lejegyzett ismeretét egy épületben tárolják (egy hatalmas épület, mint például a Bibliothèque Nationale, a British Museum vagy a Library of Congress), valószínűleg a nyomtatott múlt elhagyott emlékműve lesz”. Ehhez szerinte két dologra van szükség: „az egyik a hálózatok nagymérvű kiterjesztése”, valamint „országos rendszer kiépülése szakközpontok összekötése” révén (D. Bell írása az *Információs Társadalom* című új folyóirat most megjelent legelső számában olvasható).

Azt gondolom, hogy Kent vagy Bell a korai tendenciák gyorsaságát tapasztalva bizonyos túlzásokra ragadtatta magát. És azt hiszem, a lényegét illetően „maholnap” (tíz év múlva?) közel leszünk előrejelzéseik megvalósulásához. Mai könyvtárosként látnunk kell, hogy az elektronikus dokumentumok termelése, a mindennapi élet (munka, oktatás-tanulás, szórakozás, államigazgatás stb.) átfogó informatizálódása, a hálózati információmennyiség lavinaszerű növekedése döntően befolyásolja a könyvtár és a könyvtáros tennivalóját. A társadalmi környezet lényegi átalakulása miatt létkérdés a konstruktív válasz megtalálása és érvényesítése. A könyvtár saját (fizikai mivoltában értett) gyűjteménye még belátható ideig – tíz–húsz évig? – bizonyára gyarapodni fog, miközben egyre jelentősebb lesz a hálózaton és esetleg csak ott elérhető információmennyiség (arányát és minőségét illetően egyaránt). Az egyes könyvtártípusok átalakulása bizonyára jelentős sajátosságokat fog mutatni. Másként jelenik meg a jövő kihívása az iskolai vagy közkönyvtárban, mint például az egyetemi vagy a nagy tudományos könyvtárakban.

2002. március 14-én a Google keresőrendszer „információs társadalom” (information society) témakeresésemre azt válaszolta, hogy 3 190 000 találatra van. Ennek ezredrésze is elborzaszthatja a felhasználót. Ez a jelenlegi helyzet egyik mély paradoxona: az egyre több hálózati dokumentum egyre kevésbé tekinthető át, legalábbis a felhasználó igényét helyezve középpontba (hogy ti. a számára legértékesebb információt kapja meg lehetőleg hiánytalanul és felesleg nélkül).

A könyvtárnak kell újrafogalmaznia teendőit. A könyvtárosnak kell felismernie halaszthatatlan, a mások által nem kellő igényességgel megoldható feladatait. Bell szavait idézve megállapítható, hogy a *hálózat kiterjesztése* páratlan sebességgel valósul meg. A legújabb hazai tervek szerint 2006-ra az összes általános iskola

is részesülhet előnyeiből. Az önkormányzatok döntő többsége már ma él az elektronikus kormányzat kezdeti lehetőségeivel.

Idén hagyja el az első „sulinetes” nemzedék a középiskolák padjait, s már nem ritka, hogy akár óvodás korban internetezik a gyerek. Az egész új médium számunkra óriási feladatként és páratlan lehetőségként kínálja magát. Ennek lényege most: a belli „országos rendszer kiépítése szakközpontok összekötése” révén. Tizenöt–húsz éve a könyvtári dolgozók talán egy százaléka értett (valamilyen szinten) a számítógéphez. Ma a könyvtárosoknak legalább fele képes hasznosítani a gép, a hálózat előnyeit. (Németországban a munkavállalók kétharmada használja rendszeresen munkájához a számítógépet.) Holnap minden könyvtárosnak értenie kell hozzá, s ami legalább ilyen fontos: soha nem látott szervezettségű együttműködésben kell munkálkodnia a *hálózati dokumentumok gyűjtésén, megőrzésén, feltárásán, szelektálásán, minősítésén és hasznosításán*. Ráadásul versenyhelyzetben, hisz a kiadók, terjesztők, a kereskedelmi célzatú információs cégek tömege igyekszik magának egyre nagyobb „piaci szegmenst” megszerezni.

Jövő?

Újra kell gondolnunk szakmai alapismereteink szükséges tárházát. Mit kell tudnia mindenkinek, s mit kell tanulnia egyetemen–főiskolán egy jövőbeni könyvtárosnak? Nem hiszem, hogy igaza lenne az olyan szlogennek, hogy a képző intézmények lemaradtak. Aki ilyet állít, annak a könyvtári valóságról van igen hiányos képe. (Vagy állítja valaki, hogy a könyvtárak – úgy általában – lemaradtak!?) Azt kellene közös töprengéssel megvilágítani, miként fog működni a belli országos rendszer. Mit kell tenni, hogy a *nemzetközi vérkeringés* teljes értékű részeseként, a *hazai dokumentumok* egyre igényesebb szolgáltatójaként a felhasználók által könnyen kezelhető, asztali számítógépükről is garantáltan hasznosítható termékkel szolgáljunk? Mit jelent a szakképzésben ilyen megközelítésben a feltárás, a gyűjteményszervezés, a szolgáltatás? Eléggé látjuk-e, mennyire rohamosan változnak a felhasználók? Nyugati vélemények szerint a kutatási és felsőoktatási információellátást, beleértve a tananyag szolgáltatását is, maholnap döntően hálózati úton kívánatos biztosítani. Mit jelent a mai, a *közeljövő* igényei felől nézve a *nemzeti bibliográfiai szolgáltatás: nem azt-e, hogy a bibliográfiai információ egyre növekvő hányada közvetlenül vezessen el a hálózaton a dokumentum teljes szövegéhez?* Milyen szervezési és (szerzői) jogi kérdések merülnek fel ennek megoldása közben?

Ma a hálózati géphasználatnak *egy százaléka kötődik idehaza könyvtári gépekhez* (az ITTK–TÁRKI 2001-ben „*A magyar lakosság és az Internet*” címmel megjelent felmérése A digitális jövő térképe című kiadványban). Nyugati országokban talán öt-hat százaléka. Most van még arra lehetőség, hogy ezen az arányon lényegesen javítson a könyvtárosság – hatalmas projektek indultak például az angoloknál és németeknél! –, hogy a könyvtári rendszer valóban nélkülözhetetlen legyen az információ társadalom mind több tagja számára. Külön hangsúlyozni szeretném itt a *szociális funkciót*: a nyugati társadalmakban is jelen lévő „információgazdag kontra információszegény” tünet nálunk még hangsúlyosabb, egyenesen veszélyes arányát. Funkcionális írás- és információtudatlanság plusz sze-

gényesség plusz gyenge családi „kulturális tőke”: e hármas együtt a hazai társadalom közel felét tartósan sújtja.

Nem nyugodhatunk bele abba, hogy a *magyar iskolarendszer nem segít az egyenlőtlenségek csökkentésében* (érdemes tudatosítanunk a *PISA* elnevezésű nemzetközi vizsgálat idevágó szomorú következtetését, lásd az *Iskolakultúra* idei januári számát). Nem tehetünk le arról mi, könyvtárosok, hogy potenciálisan az egész magyar társadalom könyvtári információellátásáról gondolkodjunk. Ehhez a könyvtár és a könyvtáros felkészítésén túl a felhasználó segítése is elengedhetetlen tennivalóink közé sorolható. Vagyis mi minden vár a ma, a holnap könyvtárosa számára szerintem?

1. Egy új technikai civilizáció trendjéhez való – belsőleg motivált – alkalmazkodás, amelynek lényege a mainál lényegesen nagyobb társadalmi hasznosság és elfogadottság elérése.
2. A sajátos könyvtárosi ismeretállomány teljes megújítása. Képletesen: új könyvtáros kézikönyvek (hálózati tananyagok) írásába érdemes belefogni (mondjuk ilyen címmel: A könyvtári információszolgáltatás kézikönyve).
3. A könyvtár és könyvtáros társadalmi–szociális felelősségvállalásának újrafogalmazása – nem utolsósorban egy könyvtárosi etikai kódex megalkotása útján.

Más bizonyára másként alkotna három kívánságot. Egy mindenesetre bizonyosnak tűnik: a változás mértéke – és folyamatossága! – soha korábban nem képzelt intenzitással követeli érdemi válaszainkat. Vagy legalább először érdemi kérdéseinket. 1996 őszén Salgótarjánban a könyvtárügy stratégiai tervéről vitatkozva „provokáltam” az igényes hallgatóságot: *itt van-e már az információs társadalom*, e kérdésre kértem igenlő kézfeltartást. A jelenlévők alig tizede vélekedett igenlően. Most bizonyára elérné arányuk az ötven (nyolcvan?) százalékot. Az aránynál százszor fontosabb, hogy szándékaink jó irányba fordítsák a szakma szekerét. Felismerve, hogy mi magunk vagyunk felelősek a jövőnkért.

Sonnevend Péter

Vállalkozói, üzleti információforrások című kurzus az ELTE BTK Könyvtártudományi–Informatikai Tanszékén

Az Eötvös Loránd Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar (ELTE BTK) Könyvtártudományi–Informatikai Tanszékének munkatársai – *dr. Sebestyén György* tanszékvezető és *Bobokné dr. Belányi Beáta* kreditfelelős koordinálásával – az elmúlt év utolsó hónapjaiban a 129/2001. (VII. 13.) Kormányrendeletnek megfelelően elkészítették az alapképzésű egyetemi szintű *informatikus könyvtáros szak* nappali tagozatos tantervét, mely a jelenleg még érvényben lévő elődjéhez